

СТАНОВИЩЕ

За научната продукция на Методи Манчев Даскалов, главен асистент, д-р
в НАИМ – БАН, София

Дори прегледът на списъка на публикациите на Методи Даскалов е достатъчен за специалиста и за непредубедения читател да се довери на коректността в анализите и изводите на кандидата. Прочее, такова заключение може да се направи и на основата на останалите приложени документи.

Започнал заедно с други колеги от неговия випуск на един от най-интересните средновековни обекти – прабългарския некропол до с. Топола, община Каварна, Методи Даскалов остана верен на тази първа среща с археологията и успешно разви различни теми от ранната средновековна българска археология, някои на базата на сравнителен анализ с близки паметници от степите на днешна Украйна.

Трябва да отбележа, че М. Даскалов е доста акуратен в желанието (което го има у всеки археолог, но не всички успяват) и успеха да публикува своевременно резултатите от по-цялостно завършени или частично проучени археологически обекти – раннохристиянския комплекс в софийския квартал „Лозенец”, християнски храмове и некропол (X-XII в.) в околностите на Созопол, теренни обхождания.

Така в тази по-широка палитра на научни интереси М. Даскалов показва много добро познаване на литературата по отделните теми и хронологически периоди.

Работата му в последните десетина години откри за М. Даскалов нов археологически, а и творчески хоризонт. Имам предвид археологическите разкопки на обекти от Късната античност – некрополите при с. Кошарево, Пернишко и при Рупките, Чирпанско, отчасти гробът със сребърни коланни гарнитури от Гледачево, Радневско, както и някои други. Плод на тези проучвания са няколко публикации, които предизвикаха специален интерес сред изследователите на материалната култура (хуни, готи, Византия, прабългари) от V-VII / VIII в. Излезли в авторитетни български и чужди научни издания тези публикации се отличават със стегнат аналитичен стил на писане, посочване на почти всички известни паралели и верни, макар и малко предпазливи изводи.

Разбира се, основното внимание с оглед на кандидатстването за по-висока научна степен ще обърна на излязлата от печат наскоро монография „*Колани и коланни украси от VI-VII век от днешна България и съседните земи*“, София, 2012 г.

За заглавието на книгата ми се ще да отбележа, че по-точно бе наименованието на статията в Acta Musei Varnepensis, III-2, 2005: „*Коланът в Южнодунавските византийски провинции през VI-VII в.*“. Ако в тази статия и в други текстове на М. Даскалов **правилно** според мен се използват термините „**частите на колана**: токи, апликации и накрайници“ или „**други елементи на колана**“, то в книгата основното внимание е на „**видовете колаини украси**“ (с. 2-3). Възниква въпроса: дали всички елементи на колана са основно украси или просто имат и нормалното за един колан практическо / функционално предназначение? Още повече, че макар още в началото да е посочено, че „типологията“ ще се основава основно на „функциите“ като „функционална група“ (с. 71) са определени:

а) един път накрайниците;

б) за разлика от апликациите, за които в началото на главата се посочва, че са „друг вид украси“ (с. 87);

в) а за токите се отбелязва, че „освен чисто практическото си предназначение“ имат и „декоративни функции“ и са „съставна част на колана“.

Горе отбелязаното е основно заради разбирането, че заглавието би трябвало да бъде кратък, обобщен израз на всяка една тема.

Книгата е структурирана с кратко Въведение (3 страници ?), пет глави, заключение, каталог.

За **Въведението** ще отбележа, че би могло още да се желае: по-обширна характеристика на хронологическия период; липсва аналитичен библиографски обзор (странно защо не е направено, след като списъкът на цитираната литература показва много добро познаване). Резюмираното представяне на основната цел на изследването („основни задачи“; с. 2) за съжаление не е защитено с по-ясно описание на „методите / методиката“ чрез които се постига тази цел. Така например, подчертано е, че се прави „**класификация и типология**“ (с. 3, горе и другаде). Известно е, че дори в специализираната литература трудно се прави разлика между тези два термина и методи. Според един от най-утвърдените

автори в тази насока (Л.С. Клейн) класифицирането е процедура, която се извършва с обектите на изследване, а именно – тяхното систематизиране и търсене на отношенията им с археологическата култура и между тях, докато типологията е обособяването на общото и единичното. Прочее, би могло използването на тези два специфични термина в целия текст да бъде по-прецизно.

Както във Въведението, така и в Заключениеето се посочва съвпадането на „появата на коланите...” с „интензивното възстановяване и строителство на крепости през VI в.” (с. 1, долу; с. 120, долу). Авторът твърди, че тази констатация не е нова, но подобна взаимовръзка е малко странна или поне изисква допълнителна аргументация.

Глава I се занимава с коланните гарнитури (би трябвало да разбираме цели колани). На първо място ще трябва да се посочи, че поради малкото на брой такива от днешна България (изрично отбелязано с. 15), М. Даскалов е обърнал повече внимание на находки от други територии (Италия, Средния Дунав, Крим, Кавказ) и тези повече от дванадесет страници (с. 14-27) би следвало да приемем за библиографски обзор. Макар да е уточнено, че „коланна гарнитура” е колан с тока и други елементи (с. 8, средата), по-долу са предложени два типа колани: „обикновени и многосъставни”; в Заключениеето – „опростени... и многосъставни” (с. 119). Възниква въпроса как в такъв случай към „многосъставните” колани са отнесени находката от Ак-Алан или т.нар. Втори Мадарски накит. Та нали и в двата липсва тока, което според логиката на уточнението (с. 8) не ги прави цели коланни гарнитури.

В глави II-IV (Токи; Ремъчни крайници; Апликации) М. Даскалов е разработил основата на собствена типология на отделните „видове украси”. Макар да е отбелязано, че целта е била да се постави „началото на типологична схема, която да може да се допълва и развива” неясно остава защо за всеки вид има различен подход. За токите изборът е „функция и форма” (с. 31 и сл.); за крайниците – техниката на изработка (лети, пресовани, изрязани; с. 72 и сл.), а за апликациите – „форма и украса” (с. 88 и сл.). Несъмнено, затруднението е поради огромния брой и голямото разнообразие.

Глава V – „Данни за производство...” (аналитичен текст и приложение) е кратка, но особено важна част от цялото изследване като трябва да се отбележи, че М. Даскалов е автор и на първичните публикации на повечето пособия. В тази връзка, връщайки се отново към Въведението ми се ще да не се съглася с

подчертания извод там (с. 3), че „местата на намиране на пособията могат да бъдат определени като центрове на производство”. Извод, какъвто правилно не се прави в глава V, защото „за съжаление... малка част от находките са от сигурна археологическа среда”.

Така или иначе, налице е по-цялостна класификационна схема за тези така често срещани при археологически разкопки, свързани с културата на Ранна Византия предмети. Изчерпателният текст, библиография, каталог, образи, карти, таблици, за пръв път в българската археологическа литература дават възможност за лесно сравнение с навлезлите в употреба типове „Коринт; Сиракуза, Истрия, щитовидни и пр.” Мисля че поставените в книгата проблеми остават дискуссионни и е нормално всяко научно дирене да бъде поздравено дори за поставянето на въпроса, прегледа на мненията и извеждане на основана на собственото изследване теза.

Обстойно разгледаните в статиите и монографията на М. Даскалов археологически обекти и материали, тяхното детайлно анализиране и систематизиране са несъмнен принос и основание да препоръчам на участниците в обсъждането да подкрепят Методи Даскалов в кандидатстването му за научното звание „доцент”.

Варна

2012-09-02

Доцент д-р Валери Йотов

